

INTERVIEW

REPTIELEN EN gevoelens

In deze coronatijden schijnen katten stress te krijgen omdat ze 24/7 hun huis moeten delen met hun personeel, genieten honden van een overdaad aan aandacht, missen veel diertuindieren het 'mensen kijken' en leren mensen hoe belangrijk dieren kunnen zijn in tijden dat er veel zekerheden wegvallen. Dieren hebben gevoelens; ze kunnen zich ergeren, iets missen of van iemand houden maar... geldt dat ook voor reptielen?

TEKST: **JANINE VERSCHURE**

FOTO'S: **SHUTTERSTOCK EN DAVID CLODE**

Walter
Getreuer

Walter Getreuer is oprichter en directeur van Reptielen-zoo Serpo in Rijswijk. Als achtjarig jochie vond hij in de natuur een addertje dat hij mee naar huis nam. Dit dier vormde het begin van een levenslange liefde voor reptielen. “Mijn vader had in de encyclopedie opgezocht dat adders giftig zijn,” vertelt Walter, “hij vond het helemaal niks, maar die adder is gebleven. Later kwamen er meer slangen en reptielen. Ik ben inmiddels 65 jaar en sinds de dag dat ik die adder vond heb ik nooit meer zonder slangen geleefd.”

Depressieve krokodillen

Walter vertelt dat reptielen wel degelijk gevoelens hebben. “De meeste soorten paren vaker dan strikt noodzakelijk is”, vertelt hij. “Ze doen dat dus waarschijnlijk niet enkel en alleen op basis van hun instinct en met als doel de voorplanting en instandhouding van de soort, maar ook omdat ze het prettig vinden. De meeste slangen leven solitair, ze zoeken hun soortgenoten alleen op in de paartijd, maar krokodillen zijn echte groepsdieren. Die leven in een gemeenschap met een strenge hiërarchie. In een groep krokodillen heb je er altijd één bij die de pispaal is. Die wordt gepest en gemeden, krijgt nauwelijks kans om te eten. Wanneer de verzorgers op een gegeven moment vaststellen dat die ene krokodil mager wordt, wordt hij vaak uit de groep gehaald om bijgevoerd te worden en aan te sterken. Maar dan zul je zien dat de groep in no time een ander slachtoffer aanwijst die nu gaat dienen als pispaal. Het bijzondere is dat dit gedrag verdwijnt als er heel veel dieren leven in een beperkte ruimte. Als er te veel krokodillen zijn, wil niemand de baas zijn en worden alle dieren als het ware onderdrukt. Denk bijvoorbeeld aan krokodillenfarms waar dieren opeengepakt in bassins worden gehouden. Daar zie je dat ze hun natuurlijke gedrag niet meer laten zien en voor dood in het water liggen.”

Karakters en karakterverschillen

Walter vertelt dat veel slangen het prettig lijken te vinden om vastgehouden te worden. “Waarschijnlijk is dat voornamelijk omdat ze profiteren van jouw lichaamswarmte”, zegt hij. “Niet omdat zo’n slang van jou houdt. Aan de andere kant kun je je ook afvragen waarom een kat bij jou op schoot komt liggen. Verklaart hij jou daarmee de liefde of vindt hij het gewoon lekker warm? Netpythons zijn over het algemeen vrij happerig en defensief, maar ik ken ook enkele exemplaren die heel benaderbaar zijn. Wat dat betreft zijn er dus wel degelijk verschillen tussen individuen. Pythons kun je over het algemeen best goed samen plaatsen met bijvoorbeeld baardagamen. Maar wij hebben het ook wel eens meegemaakt dat een python – die duidelijk op zijn rust gesteld was – niet gedijde in een groep drukke hagedissen. Hoe je dat merkt, dat een python niet gedijt? Zoals bij praktisch elk dier: als hij zich niet prettig voelt, dan weigert

hij voedsel. Dat is altijd een signaal dat er iets aan de hand is. Vaak lichamelijk: als een dier niet eet is de kans groot dat hij ziek is, maar soms is er – ook bij reptielen – een mentale oorzaak.”

Bij heel veel diersoorten is het karakter een belangrijke maatstaf om te bepalen of een dier geschikt is voor de kweek of fokkerij. “Bij reptielen wordt daar niet naar gekeken”, vertelt Walter. “Er is geen kweker die doorfokt met bepaalde dieren omdat ze bijvoorbeeld lief zijn of luisteren. De belangrijkste basis onder de selectie van kweekdieren is – bij veel kwekers – het uiterlijk. Ik zou eerder gaan voor gezondheid. Tegenwoordig wordt er vooral geselecteerd op kleur en kweken mensen hybride soorten en bastaardslangen. Voor mij hoeft dat niet, ik ben een liefhebber van wildkleuren.”

Reptielen leren

Walter vertelt dat veel krokodillen luisteren naar hun naam en komen als je ze roept. “Ook slangen kun je vrij snel dingen leren. Een ratelslang waarschuwt belagers door te

“Sinds de dag dat ik die adder vond, heb ik nooit meer zonder slangen geleefd.”

WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK OP SLANGENGIF

Slangengif wordt gebruikt om bijvoorbeeld medicijnen of tegengif te maken, en voor wetenschappelijk onderzoek. Slangengif is erg interessant omdat één slang vele giftige stoffen in zich kan hebben die allemaal hun eigen effect kunnen hebben op ons lichaam. Om gif te vergaren voor wetenschappelijk onderzoek, worden slangen gemolken. Omdat dit klusje bepaald niet ongevaarlijk is voor de slangenhouder, is slangengif uiterst kostbaar. Dit jaar lukte het onderzoekers van het Hubrecht Institute in Utrecht om een mini-versie van een gifklier van een slang te maken. De gifklieren die de basis vormden van deze belangrijke stap, werden geleverd door Serpo. De ‘gekweekte’ klieren, gemaakt in het laboratorium, kunnen slangengif produceren. Dankzij deze ontwikkeling kunnen onderzoekers de gifstoffen van slangen gaan winnen uit zelfgekweekte klieren.

ratelen, een cobra gaat rechtop staan en maakt zich breed. Zodra de belager dan een stap achteruit doet, gaat de ratel-slang minder hard ratelen en maakt de cobra zich kleiner. Ze waarschuwen dus heel duidelijk zonder dat ze direct toeslaan. Het feit dat wij mensen dat vaak negeren, is natuurlijk in principe het probleem van die mens.

Wij melken onze gifslangen. Het gif wordt gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek (zie kader – red.). Als ik een slang pak om hem te melken, gaat dat de eerste keer probleemloos. Om hem te melken moet je een slang stevig vasthouden. Als je zo'n slang dan voor de tweede keer wilt melken, probeert hij te vluchten zodra je hem op die manier vastpakt. Dan herinnert hij zich de eerste keer en wil hij voorkomen dat hij weer gemolken wordt. En let wel: ook als de tijd tussen de eerste en de tweede keer melken een halfjaar bedraagt, weet de slang zich die eerste keer nog feilloos te herinneren."

Voorkeur voor bepaalde mensen

Vaak lijkt het zo te zijn dat reptielen een voorkeur hebben voor bepaalde mensen. Walter: "Wij zien regelmatig dat medewerkers veel moeite hebben om een dier te pakken en als ik dan kom, lukt het zomaar. Dat kan de manier van hanteren zijn, het feit dat een dier mij herkent, waarschijnlijk aan mijn geur. Een slang is afhankelijk van zijn reukorgaan. Als jij deel uitmaakt van zijn leefomgeving, registreert hij jou als 'ongevaarlijk' en negeert hij je. Soms wil een slangenhouder mij vol trots laten zien hoe goed zijn slang eet, maar als ik er dan bij sta, eet die slang niet. Ik denk dat dat komt omdat hij een vreemde ruikt. De geurwereld van een slang is net zo enorm als die van een hond. Als een slang een prooidier bijt, verandert de lichaamsgeur van die prooi.

BEHANDELEN EN VERHANDELEN MET AANDACHT VOOR WELZIJN

"Vroeger had ik een groene leguaan," vertelt Gerrit Hofstra van Dibevo, "als mijn vader zijn terrarium opendeed, viel die hem aan, terwijl ik alles met hem kon doen. Vandaag de dag houd ik landschildpadden, in een buiten-terrarium van vijftig vierkante meter, en ook die dieren wéten dingen. Als ik eraan kom, rent iedereen die wakker is naar de voerplek. Als ik ergens in het verblijf een plantje zet dat ze lekker vinden, kan het even duren voordat ze het gevonden hebben. Maar de schildpadden die het vinden, gaan elke dag terug om te eten. Tot er van die plant niks meer over is. Reptielen hebben natuurlijk gevoelens, en er zijn zeker soorten bij die intelligent zijn. Hoe zich dat verhoudt tot de handel in deze dieren? Dat is eigenlijk een overbodige vraag. Wij mensen zijn geneigd om onze manier van denken te projecteren op dieren. Dat gaat bij zoogdieren gemakkelijker dan bij reptielen. Bij zoogdieren twijfelt niemand eraan of ze gevoelens hebben en dat ze dus be- en verhandeld moeten worden met veel aandacht voor hun welzijn. Waarom zou dat bij reptielen anders zijn?"

Daardoor kan de slang – die ruikt met zijn tong – zijn prooi volgen. Hij ruikt in welke richting de prooi vlucht en hoeft hem alleen maar achterna te gaan om hem uiteindelijk op te kunnen eten. Er zijn ook mensen die vol trots vertellen dat hun leguaan of baardagame hen herkent, dat de dieren direct komen als ze hun eigenaar zien. Ik denk dat dat komt omdat liefde nu eenmaal door de maag gaat. Ook een reptiel leert dat degene die hem voert 'goed volk' is, hij associeert zijn eigenaar met eten. Waterschildpadden doen dat ook, die komen met zijn allen naar je toe zwemmen als je ze gaat voeren. Helaas is dat geen liefde, maar honger."

De intelligentie van een koningscobra

Als we hem vragen of hij een voorbeeld kan noemen van een intelligente slang, zegt Walter: "Dat is de koningscobra. Die dieren waren vroeger in gevangenschap erg moeilijk te houden. Toen waren koningscobra's vaak wildvangdieren die in slechte conditie waren. Omdat je ze in gevangenschap zo moeilijk aan het eten kreeg, moest je ze dwangvoeren. Als je dat één keer gedaan had, en je liep de keer erop met je vangstok naar het verblijf, dan ging de cobra zodra hij je zag aankomen al bij de deur klaarliggen om je aan te vallen. Als een slang rechtop gaat staan, gebruik je je vangstok om hem omlaag te duwen. Ik heb koningscobra's verzorgd die zich dan razendsnel lieten vallen zodat de stok op de grond terecht kwam en zich dan net zo snel weer oprichtten. Dat is intelligentie, daar kun je alleen maar respect voor hebben." ←

"Waterschildpadden doen dat ook, die komen met zijn allen naar je toe zwemmen als je ze gaat voeren. Helaas is dat geen liefde, maar honger."